

Білет 17. Пытанне 1. Індустрыялізацыя і калектывізацыя сельскай гаспадаркі ў БССР у другой палове 1920-х – 1930-я гг.: прычыны, асаблівасці правядзення, вынікі, значэнне.

1. Індустрыялізацыя

Правядзенне Новай Эканамічнай Палітыкі садзейнічала эканамічнаму і гаспадарчаму ажыўленню і пераадоленню крызісных з'яў. Аднак эканоміка па-ранейшаму заставалася ў цяжкім становішчы, адчуваўся дэфіцыт тавараў, адсутнічала матэрыяльна-тэхнічная база для далейшага развіцця краіны, у цяжкім становішчы знаходзілася прамысловасць і сельская гаспадарка. Акрамя гэтага СССР з'яўляўся адзінай сацыялістычнай краінай у свеце і больш эканамічна развіты, а войска СССР не валодала тэхнічнай перавагай. Усё гэта прымусіла большавікоў шукаць шляхі хуткага пераадолення тэхналагічнай і эканамічнай адсталасці, што вылілася ў правядзенне індустрыялізацыі.

Індустрыялізацыя уяўляе з сябе працэс стварэння буйной машынай вытворчасці ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі (масавае будаўніцтва заводаў і фабрык). Рашэнне аб правядзенні індустрыялізацыі будзе прынята ў снежні 1925 г. Індустрыялізацыя будзе ажыццяўляцца толькі ва Усходняй Беларусі, т.я. Заходняя Беларусь знаходзілася ў складзе Польшчы.

Асаблівасцю правядзення індустрыялізацыі на тэрыторыі Беларусі будзе тое, што ў першую чаргу развіваліся галіны лёгкай прамысловасці: харчовая, гарбарная, тэкстыльная, швейная. Шырока таксама выкарыстоўваліся мясцовыя прыродныя рэсурсы: лес і торф. Пры гэтым у СССР у першую чаргу стваралася цяжкая прамысловасць. Такі кантраст тлумачыцца адсутнасцю сур'ёзнай сыравіннай базы ў БССР, а таксама тым, што тэрыторыя Беларусі была прыгранічнай зонай.

Правядзенне індустрыялізацыі ажыццяўлялася па распрацаваных пяцігадовых планах. У 1928-1929 гг. быў распрацаваны першы пяцігадовы план. У гэтых планах змяшчаліся колькасныя і якасныя паказчыкі, якія неабходна было дасягнуць. Індустрыялізацыя праходзіла паскоранымі (фарсіраванымі) тэмпамі пад лозунгам "пяцігодку - у чатыры гады".

Шырока выкарыстоўваліся сацыялістычныя спаборніцтвы за дасягненні больш высокіх і лепшых паказчыкаў. Адным з прыкладаў сацыялістычнага спаборніцтва з'яўляецца «Стаханаўскі рух» (ад імя А. Стаханава, які перавыканаў норму здабычы вугалю за адну змену ў 14 разоў). Шырока прымянялася практыка шматстанкавага абслугоўвання, сумяшчэння прафесій, ударных брыгад.

У выніку першай пяцігодкі пачалі працаваць швейная фабрыка "Знамя індустрыялізацыі" і панчошна-трыкатажная фабрыка ў Віцебску, Магілёўская фабрыка штучнага валакна, Бабруйскі і Гомельскі дрэваапрацоўчыя камбінаты, завод сельскагаспадарчых машын у Гомелі. У выніку другой і трэцяй пяцігодкі на тэрыторыі Беларусі пачнуць дзейнічаць

Крычаўскі цэментны завод, Магілёўскі аўтарамонтны завод, Мінскі радыёзавод, Рагачоўскі кансервавы завод, Кандытарскія фабрыкі "Камунарка" ў Мінску і "Спартак" у Гомелі.

Правядзенне індустрыялізацыі садзейнічала ператварэнню БССР у індустрыяльна-аграрную краіну. Адбылася значная мадэрнізацыя вытворчасці і прамысловасці, была адкрыта вялікая колькасць заводаў і фабрык, што дало магчымасць забяспечыць эканамічны рост і развіццё краіны.

2. Калектывізацыя

У снежні 1927 г.будзе прынятае рашэнне аб правядзенні калектывізацыі. Калектывізацыя ўяўляла сабой працэс аб'яднання індывідуальных сялянскіх гаспадарак у буйныя калектывныя гаспадаркі (калгасы). Прычынай правядзення калектывізацыі стала неабходнасць забеспячэння горада сельскагаспадарчай сыравінай і прадукцыяй для выканання планаў па індустрыялізацыі, а таксама неабходнасць перавесці вёску на рэйкі буйной машынай вытворчасці. Апроч гэтага савецкі ўрад спадзяваўся за кошт вёскі атрымаць значныя сродкі для правядзення індустрыялізацыі.

Асновай калектывізацыі сталі **калгасы**, якія ўяўляюць з сябе калектывныя (сумесныя) гаспадаркі сялян, дзе сродкі вытворчасці і зямля з'яўляліся агульнымі. Першапачаткова калгасы арганізоўваліся на добраахвотных пачатках, але сяляне не асоба спяшаліся ў іх уступаць.

Дзяржава ўстанавіла нізкія закупачныя цэны на сельскагаспадарчую прадукцыю, што прывяло да таго, што сяляне адмаўляліся пастаўляць прадукцыю ў горад і на рынак. Гэта прывядзе да **«хлебнаму крызісу»** 1928-1929 гг. У крызісе абвінавацяць заможных сялян - кулакоў. Пачнецца палітыка раскулачвання, у выніку якой у кулакоў прымуся канфіскавалі іх маёмасць і перадавалі ў калгасы, а іх саміх маглі або выселіць у Сібір, або нават арыштаваць і пасадзіць у турму.

1929 г. увойдзе ў гісторыю як **«Год вялікага пералому»**, названы так па артыкуле І. В. Сталіна, дзе ён абгрунтаваў неабходнасць пераходу да суцэльнай калектывізацыі. Будзе прынята рашэнне аб калектывізацыі да 80 працэнтаў сялянскіх гаспадарак БССР. Запісванне сялян у калгасы адбывалася прымуся, з шырокім выкарыстаннем адміністрацыйна-сілавых метадаў. Пры стварэнні калгасаў індывідуальная маёмасць (зямля, сродкі вытворчасці, хатнія жывёлы) ператваралася ў агульную (калгасную). Многія сяляне аказаліся гэтым незадаволеныя, што вылілася ва ўзброенае супраціўленне. У гады другой пяцігодкі (1933–1937) палітыка калектывізацыі ў цэлым завяршылася.

З мэтай падтрымання вёскі і забеспячэння калгасаў тэхнікай -**ствараліся машынна-трактарныя станцыі (МТС)**, Ажыццявілася механізацыя сельскай гаспадаркі. У вёскі былі накіраваны т. зв. "упаўнаважаныя камуністы" і "працоўныя дваццаці пяцітысячнікі", якія павінны былі кантраляваць і арганізоўваць дзейнасць калгасаў у адпаведнасці з планамі партыі. Пры гэтым праца сялян ацэньвалася нізка. Зарплату плацілі прадукцыяй у залежнасці ад колькасці адпрацаваных дзён (працадні). З сярэдзіны 30-х гг. існаваў мінімум працадней - 80 дзён у годзе. Жыхары вёскі

былі абмежаваныя ў правах. Ім не выдавалі пашпарты, ім было забаронена пакідаць калгас і вёску без дазволу, адсутнічала магчымасць свабодна ўладкоўвацца на працу ў горадзе.

У выніку правядзення калектывізацыі была створана матэрыяльна-тэхнічная база для правядзення індустрыялізацыі. За кошт вёскі і простых сялян быў забяспечаны высокі ўзровень індустрыялізацыі, горад быў забяспечаны харчаваннем, сыравінай і фінансамі. Мехацыя сельскай гаспадаркі садзейнічала павелічэнню ўраджайнасці і росту прадукцыйнасці працы. Пры гэтым становішча сялян заставалася дастаткова цяжкім, а правядзенне суцэльнай калектывізацыі і перагіны на месцах знізілі эканамічны эфект ад мерапрыемстваў.